

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.10.2>

УДК 336.2; 336.1:352

Т. Г. Бондарук,

д. е. н., професор, провідний науковий співробітник відділу публічних фінансів Державної установи «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України», м. Київ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9410-6428>

**МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ У КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ
ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОВЛЕННЯ
ЕКОНОМІКИ ТЕРИТОРІЙ**

T. Bondaruk,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Leading researcher at the Public Finance Department, State Organization «Institute for Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine», Kyiv, Ukraine

**THE CONTRIBUTION OF LOCAL BUDGETS IN UKRAINE IN
SOLVING THE TASKS OF THE WAR TIME AND IN THE ECONOMIC
RECOVERY OF ITS TERRITORIES**

Досліджено актуальні проблеми формування місцевих бюджетів у контексті вирішення завдань воєнного часу, а також роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні відновлення економіки територій у поствоєнний період. Доведено успішність проведених в Україні реформ

регіонального розвитку та децентралізації. Територіальні громади отримавши додаткові фінансові ресурси для виконання своїх повноважень, а також адміністративну відповідальність щодо надання публічних послуг, стали основою економічного розвитку та отримали широку громадську підтримку. Перспективні плани України щодо відновлення та реконструкції її територій мають ґрунтуватися насамперед на місцевих потребах.

Обґрунтовано, що при вирішенні завдань відновлення економіки територій України потрібно враховувати потенціал територіальних громад, залучаючи органи місцевого самоврядування до розробки та реалізації поточних та довгострокових планів щодо відновлення територій. Органи місцевого самоврядування добре обізнані з місцевими потребами в контексті відновлення та можуть співпрацювати з представниками місцевого малого та середнього бізнесу, громадськими організаціями, жителями територіальної громади для забезпечення спільної реалізації проектів відновлення. Стратегії відновлення розвитку територій повинні бути спрямовані не тільки на задоволення невідкладних потреб, але й враховувати перспективи розвитку економіки територій. Дослідження підтверджує, що проведений аналіз є актуальним для розробки та реалізації плану відновлення економіки територій. Оцінка сильних сторін і проблем функціонування територіальних громад та їх фінансування в період війни може бути використана для підтримки місцевих проектів відновлення.

The study deals with issues of local budgeting for solving the tasks of the war time, and the role of local self-government bodies in the economic recovering of the Ukrainian territories in the postwar period. The purpose of the study is to deepen the theoretical and methodological foundations of the formation of local budgets and their influence on solving wartime tasks and ensuring the recovery of the economy of the territories of Ukraine. The efficiency of regional development and decentralization reforms in Ukraine is demonstrated. Once received additional financial resources for the implementation of their authorities and assumed the

administrative responsibility for providing public services, the territorial communities could become the backbone for economic development and enjoy a massive public support. It is argued that long-term plans of Ukraine for the recovering and reconstructing its territories should rely on local needs. It is substantiated that in the conditions of solving the problems of wartime and ensuring the restoration of the economy of the territories, the importance of the stimulating effect of fiscal policy, which is aimed at ensuring the stability of local budgets.

It is substantiated that solutions of tasks pertaining to the economic recovery of the Ukrainian territories need to account for the potentials of territorial communities by involving local self-government bodies to the elaboration and implementation of current and long-term plans on territorial recovery. The local self-government bodies are well aware of the local needs in the recovery context and, as practices show, can collaborate with representatives of local small and medium businesses, public organizations, residents of a territorial community in joint implementation of recovery projects. Strategies for the recovery of territorial development, apart from focusing on urgent needs, should account for future development of the territorial economy. The study confirms that its analysis can be instrumental in elaborating and implementing plans for recovery of the territorial economy. The assessment of strong sides and problems in the territorial communities' operation and financing in the war time can be used as a support in implementing the local recovery projects.

Ключові слова: *місцеві бюджети, відновлення економіки територій, органи місцевого самоврядування, децентралізація, територіальні громади, стратегії відновлення.*

Key words: *local budgets, recovery of territorial economy, self-government bodies, decentralization, territorial communities, strategies of recovery.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У 2014 році в Україні було започатковано масштабну розбудову структур управління для прискорення територіального розвитку, створено законодавчу базу, що призвело до значного збільшення фінансового забезпечення територіального розвитку. Великомасштабне вторгнення Росії на територію України в лютому 2022 року звело нанівець здобутки від значної фіскальної консолідації та посилило існуючі територіальні диспропорції, а також проблеми управління, що призвело до значних економічних втрат, які спричинили негативні наслідки як на території України, так і далеко за її межами. Негативні наслідки, які виникли в результаті війни стосуються як всієї країни, так і окремих її територій: руйнування інфраструктури, припинення роботи підприємств, міграція населення, закриття бізнесу. Ліквідація цих втрат та відновлення економіки територій потребує значних фінансових ресурсів.

Водночас в умовах війни було продемонстровано виняткову важливість територіальних громад, адміністративного потенціалу і можливостей надання послуг у подоланні безпосередніх наслідків війни та створення умов для підвищення стійкості економіки територій. Особливого значення в умовах вирішення завдань воєнного часу та забезпечення відновлення економіки територій набуває стимулюючий вплив фіскальної політики, яка спрямована на забезпечення стійкості місцевих бюджетів, створення необхідних передумов для їх наповнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику вирішення стратегічних завдань різних фіскальних інститутів у постконфліктних країнах розглядали такі дослідники, як С. Гупта, Ш. Тарек, Б. Клементс, А. Сегура-Уб'єрго, Р. Бхаттачарія та Т. Маттіна [1]. Дж. Хаугтон [2] у своїх пацях розкрив ключові заходи формування бюджетно-податкової політики, які було спрямовано на відновлення економіки територій, зруйнованих в результаті війни. Дж.Ф.Е. Огіорхенуан і Ф. Стюарт [3] також приділяли увагу проблематиці постконфліктного відновлення економіки країн, зокрема, ними

була обґрунтована важлива роль держави у становленні справедливих податків і стимулів для всіх економічних агентів. В. Бугаард, У. Причард, Н. Миличич, М. Бенсон [4] вважають, що відновлення економіки постраждалих від конфліктів територій повинно базуватись на мобілізації податкових надходжень. Розглядаючи проблеми формування фіскального простору у воєнний та поствоєнний періоди, вітчизняні вчені І. О. Луніна, О. С. Білоусова, Н. Б. Фролова [5] обґрунтовують пропозиції щодо напрямів його розширення в період поствоєнного відновлення. І. О. Луніна обґрунтовуючи питання бюджетної децентралізації, зазначає, що вони в основному зводяться до підвищення бюджетної самостійності місцевих органів влади та збільшення доходів місцевих бюджетів, що перешкоджає відповідальному виконанню функцій публічної влади, ефективному використанню ресурсів, а також максимальному врахуванню інтересів громадян [6].

Особливого значення в умовах вирішення завдань воєнного часу та забезпечення відновлення економіки територій набуває стимулюючий вплив фіскальної політики, яка спрямована на забезпечення стійкості місцевих бюджетів, створенні необхідних передумов для їх наповнення.

Метою дослідження є поглиблення теоретико-методичних засад формування місцевих бюджетів та їх вплив на вирішення завдань воєнного часу та забезпечення відновлення економіки територій України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роль і значення місцевих бюджетів у фінансовій системі держави залежить від обсягу функцій та завдань які покладаються на місцеві органи влади. В Україні йде пошук межі між завданнями органів державної та місцевої влади тому фінанси місцевих органів влади перебувають в процесі свого становлення та розвитку [7]. З 2014 року в Україні проводиться процес децентралізації щодо збільшення обсягів фінансової самостійності бюджетів територіальних громад. Процеси децентралізації вплинули не лише на якісні характеристики функціонування місцевих бюджетів, а й спричинили їх кількісні зміни.

Зменшення кількості бюджетів з теоретичної точки зору повинне сприяти зростанню якості бюджетних послуг, формуванню відповідної доходної бази та її раціональному розподілу. Однак, хаотичний поділ територій без урахування їх специфічних особливостей розвитку дещо ускладнив подальші процеси децентралізації.

В результаті проведеної реформи децентралізації в Україні, об'єднанням територіальним громадам було надано додаткові джерела фінансових ресурсів. В країні також було створено законодавчу базу щодо державної регіональної політики та послідовно реалізовувались державні стратегії регіонального розвитку, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності територій.

Вторгнення Російської Федерації на територію України у лютому 2022 року негативно вплинуло на досягнуті позитивні тенденції щодо прискорення територіального розвитку. Проте, підкреслюючи здобутки, які було досягнуто в країні до війни, зокрема щодо скорочення регіональних відмінностей, а також враховуючи фактори, що лежать в основі цього прогресивного розвитку територій, необхідно враховувати, що вони можуть допомогти в формуванні політики регіонального розвитку після закінчення війни.

Особливо рішучі кроки було здійснено на місцевому рівні, що призвело до значного розширення повноважень органів місцевого самоврядування щодо надання послуг. Це дозволило багатьом територіальним громадам продовжувати надавати основні публічні послуги під час вторгнення Росії. З огляду на це варто перед усім звернути увагу на частку фінансових ресурсів місцевих бюджетів, яка зосереджена у зведеному бюджеті України в період війни. Формування доходів місцевих бюджетів здійснюється на основі загального та спеціального фондів, динаміка їх зміни відображена в табл. 1.

У порівнянні показників виконання місцевих бюджетів протягом 2022 та 2023 років спостерігається зростання частки доходів загального фонду, які у переважній більшості формуються за рахунок податкових надходжень від

місцевих податків та окремих груп загальнодержавних податків. Річний приріст доходів загального фонду склав 63,5 млрд грн. Крім того, варто відзначити зростання обсягу доходів спеціального фонду на 34 млрд грн. Цей факт свідчить про зростання власних надходжень у порівнянні з попереднім періодом.

Таблиця 1. Динаміка балансу місцевих бюджетів з 2022 по 2023 роки, млрд грн

Показники	Загальний фонд		Спеціальний фонд		Разом		
	2022	2023	2022	2023	2022	2023	Відхилення
Доходи	527	590,5	28,1	62,1	555,1	652,6	97,5 (117,5%)
Видатки	421,5	476,3	62,8	170,5	484,3	646,8	162,5 (133,5)
Кредитування	1,0	0,4	-0,07	0,006	0,9	0,4	-0,6
Дефіцит Профіцит	104,5	113,7	-34,6	-108,5	69,9	5,4	-64,5

Джерело: складено автором за даними [8].

У порівнянні з доходною частиною місцевих бюджетів, видатки протягом 2023 року зросли на 133,5%. Зростання зазнали видатки як із загального, так і з спеціального фондів. Обсяг кредитування бюджетів місцевого рівня залишаються доволі низьким. Незначний показник відхилення демонструє той факт, що на рівні місцевих бюджетів дане джерело фінансування не користується належним попитом.

В структурі зведеного бюджету України частка доходів місцевих бюджетів коливаються від 17,8 до 24,4% (рис. 1).

Найбільший темп зростання ресурсів місцевих бюджетів України у структурі зведеного бюджету спостерігається в 2022 році, що пов'язано, зокрема із зростанням надходжень за рахунок податку на доходи фізичних осіб військовослужбовців, які зросли в зв'язку з війною на території України. Поряд з цим, у зв'язку з зростанням надходжень до державного бюджету, зокрема і за рахунок зарахуванням з 1 жовтня 2023 року податку на доходи

фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу до державного бюджету, частка доходів місцевих бюджетів у загальних надходженнях зведеного бюджету України знизилася з 24,4% у 2022 році до 17,8% у 2023 році.

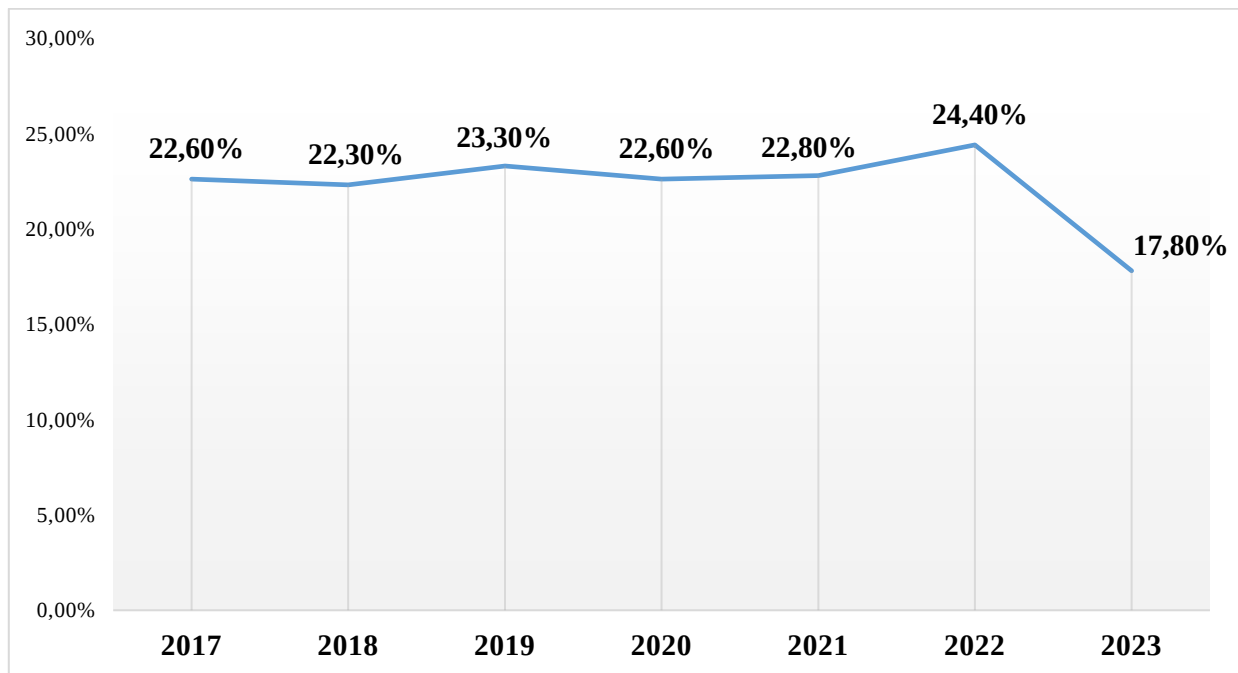

Рис. 1. Частка місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету України (без урахування трансфертів), %

Джерело: побудовано автором за даними [9].

Варто зауважити, що така низька частка місцевих бюджетів у структурі державного бюджету у 2023 році суперечить Бюджетній декларації на 2022-2024 роки у відповідності до завдань якої: «державна бюджетна політика щодо місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин у 2022-2024 роках реалізовуватиметься шляхом забезпечення динаміки доходів, що зараховуються до місцевих бюджетів, збереження рівня їх надходжень не нижче 20 відсотків доходів зведеного бюджету України та зменшення частки трансфертів в доходах місцевих бюджетів» [10]. Відповідно до Стратегії реформування системи управління державними фінансами на період з 2022 по 2025 рік, яка була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України

від 29 грудня 2021 року під номером 1805-р, прогнозовано, що частка доходів місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) у загальних доходах бюджету України на 2023 рік складе 25% [11].

Наголосимо, що з 2014 року і по теперішній час в межах бюджетної системи активно відбуваються процеси децентралізації, основна мета яких – зниження рівня централізації фінансових ресурсів на державному рівні, зростання ролі бюджетів у прийнятті фінансових рішень щодо власного соціально-економічного розвитку. Тому ресурсне наповнення місцевих бюджетів слугує індикатором ефективності децентралізації [12]. Відповідно до даних, отриманих з офіційних інформаційних ресурсів, власні доходи місцевих бюджетів поступово зростають, однак частка офіційних трансфертів залишається доволі високою.

Структуру доходів місцевих бюджетів у 2023 році за видами надходжень представимо на рис. 2.

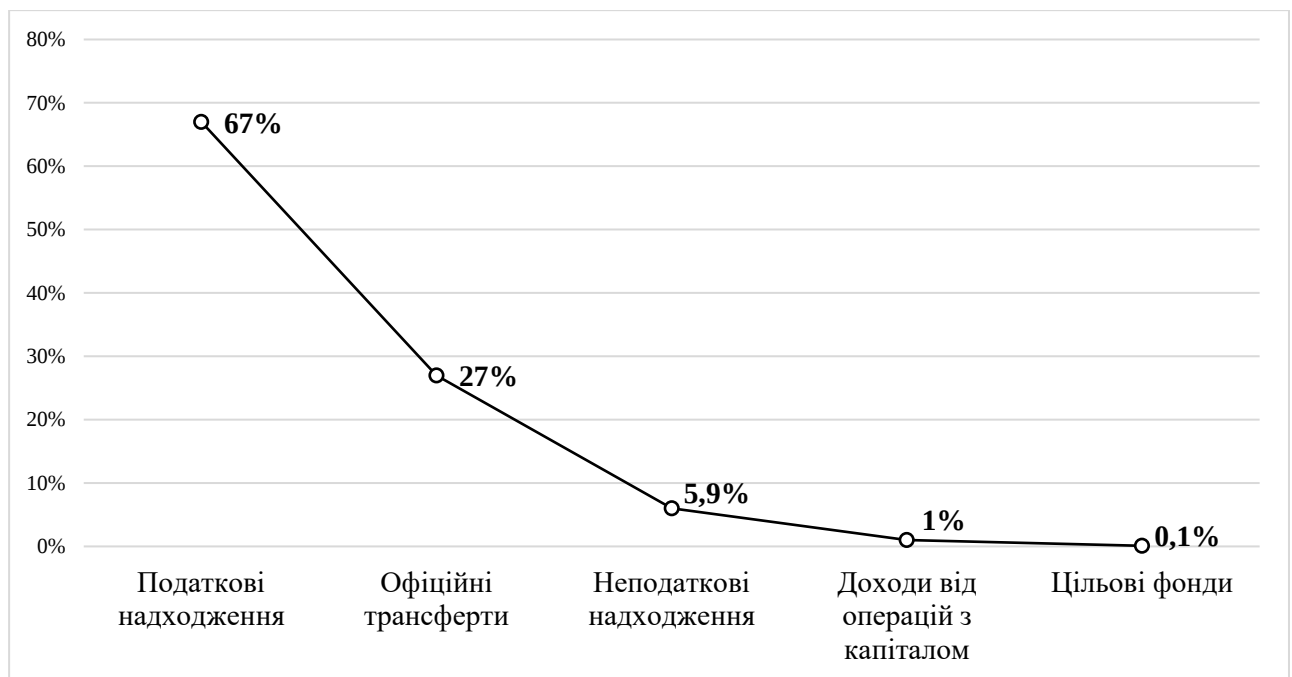

Рис. 2. Структура доходів місцевих бюджетів у 2023 році за видами надходжень, %

Джерело: побудовано автором за даними [13].

У структурі доходів місцевих бюджетів за 2023 рік найбільшою часткою є податкові надходження, які становлять 67% від загального обсягу доходів, у тому числі враховуючи трансферти. Трансферти з державного бюджету складають менше третини (27%) від загальних надходжень.

У контексті дослідження варто звернути увагу на обсяг трансфертів: у загальній структурі ресурсної бази місцевих бюджетів України трансферти складають доволі значну частину. Це демонструє залежність місцевих бюджетів від інструментів державного регулювання та низький рівень ефективності реформи бюджетної децентралізації.

У 2023 році було перераховано міжбюджетних трансфертів до місцевих бюджетів на суму 183 812,6 млрд грн, що становить 89,9% від передбачених розписом асигнувань. Зокрема: базову дотацію перераховано на суму 28 958,1 млн грн, що становить 100,0% від розпису асигнувань; додаткову дотацію на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на територіях України, що постраждали від повномасштабної збройної агресії Російської Федерації, в сумі 17 155,5 млн грн, або 71,7% від розпису; освітню субвенцію перераховано на суму 90 667,1 млн грн, що становить 99,9% від розпису [13].

Зважаючи на обсяги дотацій, варто розглянути структуру надходжень місцевих бюджетів. Фінансова база бюджетів органів місцевого самоврядування формується за рахунок загального та спеціального фондів. Загальний фонд місцевих бюджетів в переважній більшості формується за рахунок: податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, податку на землю, акцизних податків, місцевих податків та зборів. Структура доходів місцевих бюджетів України відображена в табл. 2.

На основі аналітичних довідок щодо стану виконання місцевих бюджетів [14] Міністерства фінансів України, можна зробити висновок про щорічне зростання загального фонду місцевих бюджетів України з 2017 по 2023 роки. У загальній структурі доходів місцевих бюджетів найбільша

частка припадає на податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). З кожним наступним бюджетним періодом сума цього податку зростає.

Таблиця 2. Структура доходів місцевих бюджетів України з 2017 по 2023 роки у розрізі податкових надходжень, млрд грн

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Загальний фонд (без урахування міжбюджетних трансфертів)	191,9	233,9	275	290	351,9	398,1	441,9
ПДФО	110,0	138,0	165,4	177,8	212,2	272,2	289,4
Плата за землю	26,4	27,3	32,8	31,5	35,3	29,6	34,5
Податок на нерухоме майно	2,4	-	4,9	5,7	7,8	7,1	9,1
Єдиний податок	-	29,5	35,2	37,9	46,2	47,2	55,8
Акцизний податок	-	-	-	-	17,8	13,1	22,4
Податок на прибуток	-	-	-	-	18,5	12,2	14,5

Джерело: складено автором за даними [14].

Не зважаючи на те, що податок на доходи фізичних осіб відноситься до загальнодержавних податків, велика частка цього податку у процесі перерозподілу зараховується до місцевих бюджетів. Найнижчі темпи зростання припадають на 2019-2020 роки – 12,4 млрд грн. така ситуація зумовлена наступними факторами: загостренням вірусу COVID 19 на території України; карантинними обмеженнями, які спричинили зниження купівельної спроможності населення; обмеженістю виробничих процесів, які в свою чергу призвели до підвищення рівня безробіття тощо. Загальний приріст ПДФО з 2017 по 2023 рік склав 179,4 млрд грн, найбільша сума приросту податку на доходи фізичних осіб за рік становила 60 млрд грн (приріст у 2022 році у порівнянні з 2021 роком).

Наступним податком за обсягом наповнення місцевих бюджетів є єдиний податок. Його платниками у переважній більшості є суб'єкти підприємницької діяльності – фізичні особи. Зростання цього показника свідчить про активізацію підприємницької активності малих підприємств, зростання обсягів їх доходів. Інформація на офіційному сайті Міністерства фінансів України за 2016-2017 роки щодо обсягів надходжень єдиного

податку відсутня, однак з 2018 року можна спостерігати його незначну фінансову ефективність. З 2018 по 2019 роки зростання податку відбулось на 5,7 млрд грн, з 2019 по 2020 роки – річний приріст становив 2,7 млрд грн., з 2020 по 2021 роки – податок збільшився на суму 8,3 млрд грн., з 2021 по 2022 роки – річний приріст становив 1 млрд грн., з 2021 по 2022 роки – зростання відбулося на суму 8,6 млрд грн.

Плата за землю у доходах місцевих бюджетів має незначний фінансовий ефект, проте характеризується стабільністю надходжень. Протягом 2017-2023 років зростання цього податку відбулось на суму 8,1 млрд грн, що нижче рівня податку на доходи фізичних осіб та обсягу єдиного податку. В середньому зростання податку на землю в доходах місцевих бюджетів коливалось в межах від 0,9 до 4,9 млрд грн на рік.

Майнові податки у порівнянні з попередніми надходженнями мають незначну частку у структурі доходів місцевих бюджетів України. Обсяг майнового оподаткування зріс з 2017 по 2023 роки на 6,7 млрд грн. У порівнянні з іншими видами надходжень майнові податки мають ряд переваг, зокрема вони сприяють підвищенню ефективності використання майнових активів; є сталим джерелом розвитку місцевих бюджетів; є інструментом податкового стимулювання розвитку територій; важко піддаються процесам оптимізації; є наявність об'єкта податкової застави у разі виникнення спроби уникнення від сплати; передбачувані для наявних та потенційних платників; нарахування та стягнення практично виключає корупційну складову; використовуються як економічні стимули у порівнянні з іншими податками місцевих органів влади [15].

Динаміка надходжень до місцевих бюджетів свідчить про стійку залежність доходів від умов зовнішнього середовища. Зокрема, протягом 2019-2020 років найбільший вплив на надходження до місцевих бюджетів мав розвиток коронавірусної інфекції, низький рівень електронної торгівлі, карантинні заходи.

В сучасних реаліях військової агресії важливим є дослідження динаміки доходів місцевих бюджетів. Для порівняння було використано дані 2021 довоєнного року та 2023 року (рис. 3).

У 2023 році у порівнянні з довоєнним 2021 роком спостерігається позитивна динаміка надходжень до місцевих бюджетів у таких показниках: зростання загального фонду (на 90 млрд грн); податку на доходи фізичних осіб (на 77,2 млрд грн); податку на нерухоме майно (на 1,3 млрд грн); єдиного податку (на 9,6 млрд грн); акцизного податку (на 4,6 млрд грн). Разом з тим, негативна динаміка спостерігається за такими показниками: зменшення плати за землю (на 0,8 млрд грн) та податку на прибуток (на 4 млрд грн).

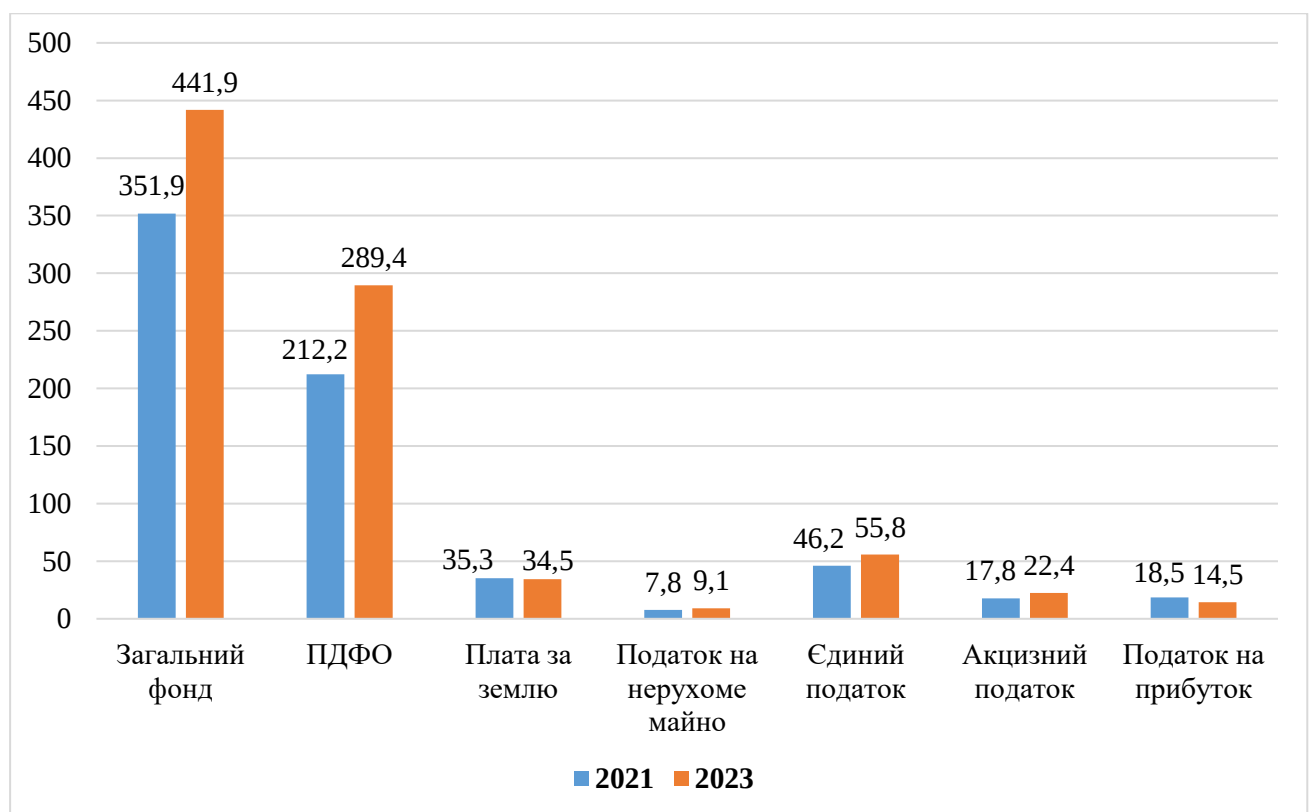

Рис. 3. Надходження місцевих бюджетів у 2021 та 2023 році, млрд грн

Джерело: побудовано автором за даними [15].

Зважаючи на структуру доходів місцевих бюджетів України варто виокремити ознаки, які мають безпосередній вплив на їх подальше формування: недосконалий механізм нормативно-правового регулювання справляння та розподілу доходів місцевих бюджетів та нестабільність джерел їх формування; низький рівень фінансової грамотності представників органів місцевого самоврядування та відсутність гідної мотивації; незначна частка місцевих податків і зборів у структурі доходів; недосконала система планування доходів місцевих бюджетів.

Висновки. Реформи регіонального розвитку та децентралізації, проведені в Україні після 2014 року, вважаються досить успішними. Територіальні громади отримавши додаткові фінансові ресурси для виконання своїх повноважень, а також адміністративну відповідальність щодо надання публічних послуг, стали основою економічного розвитку та отримали широку громадську підтримку.

В Національній стратегії доходів до 2030 року зазначається, що «зادля швидкого відновлення після завершення або припинення воєнного стану, забезпечення економічного зростання України у середньостроковій перспективі, а також для реалізації європейського курсу України необхідно проводити виважену фіскально-бюджетну політику, підвищити ефективність видатків та податкового й митного адміністрування та удосконалити структуру податків та пільг» [16]. Зауважимо, що перспективні плани України щодо відновлення та реконструкції її територій мають ґрунтуватися насамперед на місцевих потребах.

При вирішенні завдань відновлення економіки територій України потрібно враховувати потенціал територіальних громад, залучаючи органи місцевого самоврядування до розробки та реалізації поточних та довгострокових планів щодо відновлення територій. Органи місцевого самоврядування добре обізнані з місцевими потребами в контексті відновлення та, як показав досвід, можуть співпрацювати з представниками місцевого малого та середнього бізнесу, громадськими організаціями,

жителями територіальної громади для забезпечення спільної реалізації проектів відновлення. Стратегії відновлення розвитку територій повинні бути спрямовані не тільки на задоволення невідкладних потреб, але й враховувати перспективи розвитку економіки територій.

Проведений аналіз є актуальним для розробки та реалізації плану відновлення економіки територій. Зокрема, оцінка сильних сторін та проблем функціонування територіальних громад та їх фінансування в період війни може бути використана для подальших досліджень щодо реалізації державної регіональної політики, зокрема в частині підтримки реалізації місцевих проектів відновлення.

Література

1. Gupta, S., Tareq, S., Clements, B., Segura-Ubiergo, A., Bhattacharya, R., Mattina, T. (2005). *Rebuilding Fiscal Institutions in Postconflict Countries*. IMF. URL: <https://doi.org/10.5089/9781589064492.084>
2. Haughton, J. (1998). *The Reconstruction of a War-Torn Economy: The Next Steps in the Democratic Republic of Congo*. *Harvard Institute for International Development*, 37 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/267402925_The_Reconstruction_of_a_War-Torn_Economy_The_Next_Steps_in_the_Democratic_Republic_of_Congo
3. Ohiorhenuan, J.-F.E., Stewart, F. (2008). *Post-Conflict Economic Recovery. Enabling Local Ingenuity*. UN Development Programme, Bureau for Crisis Prevention and Recovery. URL: www.un.org/Publications.
4. Boogaard, V., Prichard, W., Milicic, N., Benson, M. (2016). *Tax revenue mobilization in conflict-affected developing countries*. *Working Paper*. URL: <https://www.wider.unu.edu/publication/tax-revenue-mobilization-conflict-affected-developing-countries>
5. Луніна І.О., Білоусова О.С., Фролова Н.Б. Особливості формування фіскального простору у воєнний та поствоєнний періоди. *Економіка та*

держава. 2022. №4. С. 20-28. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=5161&i=3>

6. Луніна І.О. Публічні фінанси в макроекономічній політиці зростання: монографія; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2020. 440 с.

7. Бондарук Т. Г. Щодо визначення місцевого самоврядування. *Економіст*. 2006. №6. С. 44-46.

8. Місцеві бюджети. *Державний веб-портал бюджету для громадян*. URL: <https://openbudget.gov.ua/>

9. Аналіз місцевих бюджетів за 2023 рік. *Децентралізація в Україні*. URL: <https://decentralization.ua/news/17747>

10. Бюджетна декларація на 2022-2024 роки. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://surl.li/ewpria>

11. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки та плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1805-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80#Text>

12. Бондарук Т. Г. Доходи місцевих бюджетів в умовах децентралізації. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2015. №1. С. 51-56. URL: <https://nasoa-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/83/81>

13. Довідка щодо виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів за 2023 рік без урахування непідконтрольних Україні територій до 24.02.2022 (оперативні дані). *Офіційний сайт Міністерства фінансів України*. URL: <http://surl.li/muakmq>

14. Виконання доходів місцевих бюджетів. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhativ>

15. Стороженко Н.О., Височина А.В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку місцевих фінансів України. *Вчені записки ТНУ імені*

B.I. Вернадського. 2021. №5. Том 32. URL:
https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/32_71_5/13.pdf

16. Про схвалення Національної стратегії доходів до 2030 року:
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 р. № 1218-р.
URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-natsionalnoi-stratehii-dokhodiv-do-2030-s1218-271223>

References

1. Gupta, S., Tareq, S., Clements, B., Segura-Ubiergo, A., Bhattacharya, R. and Mattina, T. (2005), *Rebuilding Fiscal Institutions in Postconflict Countries*, IMF, Washington, D.C., USA. <https://doi.org/10.5089/9781589064492.084>.

2. Haughton, J. (1998), *The Reconstruction of a War-Torn Economy: The Next Steps in the Democratic Republic of Congo*, Harvard Institute for International Development, Cambridge, USA, available at: https://www.researchgate.net/publication/267402925_The_Reconstruction_of_a_War-Torn_Economy_The_Next_Steps_in_the_Democratic_Republic_of_Congo (Accessed 1 September 2024).

3. Ohiorhenuan, J.-F.E. and Stewart, F. (2008), *Post-Conflict Economic Recovery, Enabling Local Ingenuity*, UN Development Programme, Bureau for Crisis Prevention and Recovery, NY, USA, available at: www.un.org/Publications. (Accessed 4 September 2024).

4. Boogaard, V., Prichard, W., Milicic, N. and Benson, M. (2016), “Tax revenue mobilization in conflict-affected developing countries”, *Working Paper*, available at: <https://www.wider.unu.edu/publication/tax-revenue-mobilization-conflict-affected-developing-countries> (Accessed 5 September 2024).

5. Lunina, I.O., Bilousova, O.S. and Frolova, N.B. (2022), “Features of the formation of the fiscal space in the war and post-war periods”, *Ekonomika ta derzhava*, [Online], vol. 4, available at: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=5161&i=3> (Accessed 8 September 2024).

6. Lunina, I.O. (2020), *Publichni finansy v makroekonomichnii politytsi zrostannia* [Public finance in the macroeconomic policy of growth], NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

7. Bondaruk, T. H. (2006), “Regarding the definition of local self-government”, *Ekonomist*, vol. 6. pp. 44-46.

8. State budget web portal for citizens (2024), “Local budgets”, available at: <https://openbudget.gov.ua/> (Accessed 12 September 2024).

9. Decentralization in Ukraine (2024), “Analysis of local budgets for 2023”, available at: <https://decentralization.ua/news/17747> (Accessed 10 September 2024).

10. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine (2024), “Budget declaration for 2022-2024”, available at: <http://surl.li/ewpria> (Accessed 12 September 2024).

11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), Order “On the approval of the Strategy for Reforming the State Finance Management System for 2022-2025 and the Action Plan for its Implementation”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80#Text> (Accessed 8 September 2024).

12. Bondaruk, T. H. (2015), “Revenues of local budgets in conditions of decentralization ”, *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii statystyky, obliku ta audytu*, [Online], vol. 1. pp. 51-56, available at: <https://nasoa-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/83/81> (Accessed 16 September 2024).

13. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine (2024), “Certificate on the implementation of revenues from the general fund of local budgets for 2023, excluding territories not controlled by Ukraine, until February 24, 2022 (operational data)”, available at: <http://surl.li/muakmq> (Accessed 12 September 2024).

14. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine (2024), “Implementation of local budget revenues”, available at:

<https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhetiv> (Accessed 9 September 2024).

15. Storozhenko, N.O. and Vysochyna A.V. (2021), “The current state, problems and prospects for the development of local finances of Ukraine”, *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho*, [Online], vol. 5, no. 32, available at: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/32_71_5/13.pdf (Accessed 11 September 2024).

16. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), Order “On the approval of the National Income Strategy until 2030”, available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-natsionalnoi-stratehii-dokhodiv-do-2030-s1218-271223> (Accessed 14 September 2024).

Стаття надійшла до редакції 27.09.2024 р.